

Ustvarjalnost je zame svoboda

Intervju z Vanjo Gregorc Vrhovec

Zasnova in priprava pogovora: skupina Ženske v arhitekturi, ZAPS

Vanja Gregorc Vrhovec (1969) je samostojna arhitektka, ki od leta 1989 z Alešem Vrhovcem vodi arhitekturni biro Gregorc Vrhovec arhitekti. Za dela na področju arhitekture in urbanizma sta prejela že številna stanovska priznanja, med zadnjimi nagrado zlati svinčnik in Plečnikovo medaljo 2019 (za Stanovanjsko-poslovni objekt Celovška). Njuni dosežki so pogosto objavljeni tako v strokovni kot v poljudni literaturi s področja arhitekture in prostora ter predstavljeni na razstavah, tako v Sloveniji kot v tujini. Vanja je med letoma 2001 in 2002 na Ministrstvu za okolje in prostor delovala kot svetovalka direktorja URS za planiranje. Aktivna je tudi na pedagoškem področju, kjer s predavanji in udeležbo na različnih dogodkih promovira slovensko arhitekturo. Leta 2021 je bila članica organizacijskega odbora mednarodne konference z naslovom Gradimo Evropo – Rehab(il)itacija, ki je v času predsedovanja Slovenije Svetu EU potekala v Mariboru in Gradcu.

Kako je potekala vaša strokovna pot?

Začela sem na Ministrstvu za okolje in prostor – a tam zdržala le šest mesecev. Sveža s fakultete, polna idealov in nepripravljena na realnost nisem zdržala v okolju, kjer je administracija na prvem mestu in kjer na računalniških sploh ni bilo programov za risanje. Danes bi bilo drugače, večkrat se spomnim na to obdobje, urbanizem mi je namreč blizu – a takrat sem se v hipu počutila preveč ujeto v nekaj, kar mi ni ustrezalo. Od takrat sem samostojna, z vsemi prednostmi in slabostmi, ki jih ta status prinaša.

Sedaj skupaj z Alešem Vrhovcem delujete v lastnem biroju, kakšen je vajin način dela?

Biro Gregorc Vrhovec arhitekti sicer obstaja od leta 1989, a pravi začetek sega nekako v leto 1996. Takrat je dozorela odločitev, da naju zanimajo predvsem stanovanja in da se bomo vsaj deloma usmerili tudi v gradnjo v

lastni režiji. Usmeritev je nišna, namen pa zagotavljati kakovostno arhitekturo za sprejemljivo ceno, ciljna publika so predvsem mlade družine in ljudje z modernimi estetskimi zahtevami, ki jim tržišče ne zagotavlja ustreznih nepremičnin. Izrazito smo orientirani v trajnostno, eko-logično arhitekturo (od tod izdatna uporaba lesa), ki jo v zadnjih projektih poleg montažne, varčne gradnje nadgrajujemo z uporabo obnovljivih virov energije in recikliranih materialov.

Kakšna je dinamika dela v biroju?

Znotraj biroja ni izrazite delitve dela, saj smo za to premajhni, če kaj, je moje področje vodenje gradbišč, predvsem finalizacija in interior. V zadnjem času pa sem se z velikim veseljem posvetila tudi prenavljanju plovil, kar mi je resnično pisano na kožo.

Kako pojmuje ustvarjalnost in kaj je tvoj navdih?

Ustvarjalnost je zame svoboda. Da lahko počnem tisto, kar imam rada, in pri tem uživam. Navdih mi pomenijo kratka potovanja (ki jih je bilo zaradi korone ti dve leti žal bolj malo), ki so skoraj vedno povezana tudi z ogledi dobre arhitekture. Predvsem imam rada Evropo in potovanja z avtom, saj letal ne maram. Po mojem mnenju se veliko preveč leti in s tem resno onesnažuje naš planet. Ves avtomobilski promet ne bo nikoli dosegel škode, ki jo povzročajo letala. Čas korone nam je vrnil pogled na nebo, sinje modro, ki smo ga zaradi onesnaženja že skoraj pozabili. Sedaj sem pozorna nanj vsak dan. Taki trenutki in pa moj vrt (strastno vrtnarim) mi pomenijo glavno sprostitvev – in navdih za vztrajanje v sicer izjemno stresnem poklicu. Pogosto se zalotim, da imam rastline raje kot ljudi.

Kaj vam osebno pomeni arhitektura in kakšen je vaš pogled na njeno družbeno vlogo?

Že 25-letno aktivno projektiranje pove vse. Brez prekinitev, iz dneva v dan. Do arhitekture imam zapleten odnos – zdi se mi, da je premalo prisotna v slovenskem prostoru, kadar pa je je (in predvsem arhitektov) preveč, se mi nemudoma upre. Težko je razložiti, a morda so zato Kitajci izumili sladko-kisle jedi. Veliko verjetno pove tudi to, da sem se takoj odzvala na Aleševo pobudo za organiziranje mednarodne konference *Gradimo Evropo* –

© Damjan Švarc

© Damjan Švarc

Hiša ob Celovški, nagrada zlati svinčnik in Plečnikova medalja

Hiša v Podkorenu, mednarodna nagrada revije AIT

»Arhitektura mi pomeni tudi obdajanje z lepimi stvarmi.«

Rehabi(l)itacija ob predsedovanju Slovenije Svetu EU. To je bil zagotovo eden največjih dogodkov na temo arhitekture v zadnjih letih pri nas. Zdel se mi je velik izziv – sooblikovati evropska merila in izhodišča za prihodnje zakonodaje evropskih držav v zvezi z arhitekturo, predvsem pa narediti droben korak in vsaj poskusiti vrniti ugled arhitektom in arhitekturi, saj v zadnjem času izgubljam vlogo pravega sogovornika pri odločitvah.

Kakšna je vaša izkušnja – kako je biti ženska v arhitekturi?

Tu lahko samo rečem, da smo še vedno v podrejenem položaju, predvsem se to čuti takoj, ko stopimo na gradbišče. V biroju in pri naročnikih to ni očitno – na gradbišču pa se v zadnjih 25 letih ni veliko spremenilo, vsakodnevno se je treba spopadati s podcenjevanjem žensk. Moška beseda se preprosto bolj sliši – čeprav izkušnje prinesejo tudi to, da dosežem, da se sliši tudi mene.

Kaj vam pomeni poklic arhitektke in kaj vam v njem prinaša zadoščenje?

Glede na to, da nimam otrok, mi delo in arhitektura pomenita zelo veliko. Verjetno je to povezano tudi s tem, da večino časa posvečam delu – in pri tem uživam. Arhitektura mi pomeni tudi obdajanje z lepimi stvarmi. Zato tudi ne razumem tega, da se gradbena stroka prav zdaj izenačuje z nami arhitekti, ki imamo drugačno izobrazbo in vlogo – kar pomeni čisto erozijo našega poklica, pa mislim, da se večina arhitektov tega ne zaveda. Ta stalna pasivnost arhitektov je zelo zastrašujoča, in razmišljanje, da nas bo že nekdo rešil, se s tem ukvarjal, je uničujoče za naš poklic. Vzvišena poza, včasih neupravičena samozavest in aroganca nas oddaljujejo od realnih problemov. Glede podeljevanja nagrad v Sloveniji sem zadržana. Moje mnenje je, da se vse prevečkrat nagradjuje ene in iste ljudi po ključu »ti meni, jaz tebi«, pogosto pa ne tistega, ki to zasluži. Večkrat Slovenci priznamo nekemu nagrado šele, ko izjemni dosežek prepoznajo v tujini. To sem doživela na lastni koži.

Ste kdaj razmišljala, da bi opustila svoj poklic? Zakaj?

Tudi o opustitvi poklica sem razmišljala, tako kot verjetno vsak, se človek nasiti, predvsem v obdobjih čezmerne dela. Včasih sem čutila strašno

nemoč pri pogovorih z uradniki in nepotrebem birokratiziranju. So pa tudi dobri trenutki, ko občutiš veselje, ko se projekt zgradi, vidiš srečo na obrazih ljudi, ko vstopijo v novo hišo; doživela sem, da so me objeli.

Imate nasvet za mlade arhitektke, ki šele vstopajo v svet arhitekturnega poklica? Ali morda obstaja potreba po spodbudah, kot so posebne nagrade za ženske?

Težko bi ločevala ženske in moške. Ni nasvetov glede na spol. Res ne vem, zakaj bi obstajale posebne nagrade za ženske (kot ni posebnih nagrad za moške). Dovolj so nagrade za uspešno in izjemno delo, le če bi se bolj pravično razdeljevale, s premislekom, in ne po poznanstvih ali tem, komu si naklonjen in obratno. Za to pa sem.

Kakšno podporo bi morala po vašem mnenju stroka ponujati ženskam na začetku poklicne poti (in kasneje)?

Delo v arhitekturi se na prvi pogled zdi preprosto in lepo, a je to daleč od resnice. Je težak poklic, predvsem če si zahteven do sebe. Združuje veliko znanj, in o tem se na fakulteti premalo govori. Navidezna glamuroznost navadno terja izjemna odrekanja, zato bi morali kot stroka (brez delitve na moške in ženske) doseči ustrezno plačilo za naše storitve in za to poskrbeti, kot znajo zdravniki ali pravniki. Ali, kot pravi Magnifico, ni vse v denarju – nekaj je tudi v zlatu.

Lahko delite z nami kakšno zanimivo anekdoto, povezano z arhitekturno stroko, iz svojega poklicnega ali zasebnega življenja?

Ni ravno anekdota, a pove nekaj o meni. Vselila sva se v novo hišo v malem naselju tik ob Ljubljani, v ruralnem okolju – kot bi bila na pravi vasi nekje bogu za hrptom. Hiša tipična za sanje arhitektov – supermoderna, snežno bela, ogromna okna, odlična za Kalifornijo, za Šmartno pod Šmarno goro leta 1999 pa, kot bi dregnili v osje gnezdo. Vsi sosedje so jo sovražili, vsi so sovražili tudi naju. Potem me je najbližja sosedka kaki dve leti opazovala, kako sem urejala vrt in rila po zemlji, nazadnje stopila zraven in rekla, pa saj vi ste navadna kmetica. In me končno sprejela.